Eiropas Savienības
Oficiālais Vēstnesis

LV
C sērija

C/2024/6863

28.11.2024.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums

Ūdeņradis: infrastruktūra, izvēršanas vajadzības, finansējums, izmantošana un ierobežojumi

(pašiniciatīvas atzinums)

(C/2024/6863)

Ziņotājs: **Thomas KATTNIG**

Padomnieks	Joel TÖLGYES (II grupas ziņotājam)
Pilnsapulces lēmums	18.1.2024.
Juridiskais pamats	Reglamenta 52. panta 2. punkts
Atbildīgā specializētā nodaļa	Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	18.7.2024.
Pieņemts plenārsesijā	18.9.2024.
Plenārsesija Nr.	590
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	171/0/2

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzīst, ka atjaunīgā un mazoglekļa ūdeņraža ātrai izvēršanai ir svarīga nozīme nākotnes energosistēmas attīstībā, kā arī ES sociālajā un ekonomiskajā labklājībā, tostarp tās spējā konkurēt ar citiem ekonomikas reģioniem. Ņemot vērā būtiskās problēmas, kas saistītas ar piedāvājuma, pieprasījuma un infrastruktūras izveidi, ūdeņraža izmantošana vispirms ir jāorientē uz grūti elektrificējamām nozarēm, un tam ir jābūt enerģijas uzkrāšanas līdzeklim.

1.2. Ņemot vērā ES klimata mērķrādītājus un saskaņā ar ES Ūdeņraža bankas finansēšanas kritērijiem, tiesīgam saņemt publisko finansējumu vajadzētu būt galvenokārt atjaunīgajam ūdeņradim, kā definēts Komisijas Deleģētajā regulā (ES) 2023/1184 ([1]). Tomēr EESK atzīst, ka it īpaši pārejas posmā būs jāizmanto citi atjaunīgā un mazoglekļa ūdeņraža un gāzu veidi, kā noteikts ūdeņraža un dekarbonizētas gāzes tirgus paketē.

1.3. Papildus ekoloģisko kritēriju nodrošināšanai sertifikācijas shēmām ir jāgarantē arī sociālie standarti. Šiem standartiem jāietver taisnīgi un droši darba apstākļi un darba, sociālo un arodbiedrību tiesību ievērošana. Sertifikācijas un verifikācijas shēmas ir jāīsteno centrālai ES struktūrai, un tās nedrīkst aizstāt ar uzņēmumu dalību brīvprātīgās sertifikācijas shēmās.

1.4. EESK atzīst cauruļvadu infrastruktūras nozīmi atjaunīgā un mazoglekļa ūdeņraža ātrai izvēršanai. Tā kā transporta infrastruktūras būvniecība radīs ievērojamas izmaksas, EESK uzsver, cik svarīgi ir efektīvi sadalīt resursus. Tam būs vajadzīga pārdomāta un integrēta plānošana, tostarp pārrobežu kontekstā, un regulatīvs režīms, kas ļauj veikt nepieciešamos ieguldījumus infrastruktūrā, vienlaikus veicinot visas energosistēmas vidisko ilgtspēju un aizsargājot tīkla lietotājus no pārmērīgām tīkla maksām.

([1]) Komisijas Deleģētā regula (ES) 2023/1184 (2023. gada 10. februāris), ar ko Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu (ES) 2018/2001 papildina, izveidojot Savienības metodiku, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus par nebioloģiskas izcelsmes atjaunīgo šķidro un gāzveida transporta degvielu ražošanu (OV L 157, 20.6.2023., 11. lpp.).

1.5. EESK atzīst, ka atļauja gāzes tīklu operatoriem ekspluatēt ūdeņraža tīklus varētu radīt sinerģiju speciālo zināšanu un kvalificētu darbinieku ziņā. Tomēr tas nozīmē, ka esošajiem darbiniekiem būs jāsaņem atbilstoša apmācība un darbaspēks būs jāsaglabā, piedāvājot labus darba apstākļus. Piemēram, tīkla operatoriem ir jāievēro parastie koplīgumi, un ir jāuzlabo darba apstākļi, lai piesaistītu kvalificētu darbaspēku. EESK aicina rīkot efektīvu un pārliecinošu sociālo dialogu gāzes nozarē gan Eiropas, gan valstu līmenī.

1.6. Ņemot vērā pieaugošos gāzes tīkla tarifus energosistēmas dekarbonizācijas un tai sekojošās gāzes tīkla izmantojuma samazināšanās dēļ, noteikti ir jāizvairās no papildu sloga, kas izpaužas kā ūdeņraža tīklu šķērssubsidēšana, kas gultos uz gāzes tīkla lietotājiem. Tas ir īpaši svarīgi tāpēc, ka ūdeņraža tīkla infrastruktūras nākotnes lietotāji (t. i., konkrētas rūpniecības nozares) ievērojami atšķiras no pašreizējiem gāzes tīkla lietotājiem (rūpniecība, MVU un mājsaimniecības). Tāpēc ir svarīgi pēc iespējas piemērot principu "lietotājs maksā" un tādējādi nodrošināt, ka ūdeņraža infrastruktūru galvenokārt finansē minētās infrastruktūras lietotāji, tostarp tie, kas tīklā ievada atjaunīgo un mazoglekļa ūdeņradi.

1.7. It īpaši ūdeņraža infrastruktūras izvēršanas agrīnajos posmos valdības finansējums varētu papildināt finansējumu, kas balstīts uz principu "lietotājs maksā", izmantojot tīkla tarifus. Konkrētāk, valdības finansējums varētu palīdzēt sadalīt tīkla izmaksas laika gaitā. Tomēr ir svarīgi, lai šāds finansējums būtu atbilstošā līmenī, pamatojoties uz izmaksu un ieguvumu apsvērumiem, un lai lielā mērā tiktu saglabāts princips "lietotājs maksā". Nākamajiem tīkla lietotājiem ir jāsedz atbilstoša daļa no infrastruktūras attīstības izmaksām. Ir jāizvairās no finanšu instrumentiem, kas rada pārmērīgu risku publiskajam sektoram, kamēr peļņa no gāzes tīkla infrastruktūras izmantošanas tiek privatizēta. Turklāt cauruļvadi, kas ir visas Eiropas interesēs, būtu vismaz daļēji jāfinansē no kopējiem finanšu resursiem. Tāpēc būtu jāpaplašina atbalsts, ko pašlaik sniedz no kopīgu interešu projektu (KIP) saraksta. Jebkurā gadījumā finansiālais atbalsts no publiskā sektora līdzekļiem ir jāsaista ar sociāli ekoloģiskajiem nosacījumiem.

2. **Atzinuma konteksts**

2.1. Zināmā mērā līdztekus elektrifikācijai būs jāizmanto atjaunīgais un mazoglekļa ūdeņradis, kā definēts Komisijas Deleģētajā regulā (ES) 2023/1184 un ūdeņraža un dekarbonizēta gāzes tirgus paketē. Tas attiecas, piemēram, uz ražošanas procesiem, kurus ir grūti elektrificēt un kuros atjaunīgais un mazoglekļa ūdeņradis ir vajadzīgs kā ražošanas faktors, piemēram, tērauda, ķīmijas un cementa rūpniecībā, un uz ilgtspējīgām degvielām aviācijas, lielas noslodzes transporta un jūras transporta nozarē. Arī elektroenerģijas nozares pārveidei, lai ražotu atjaunīgo elektroenerģiju, šobrīd būs jāizmanto atjaunīgais ūdeņradis. Turklāt, tā kā atjaunīgās elektroenerģijas ražošana ir svārstīga, atjaunīgajam ūdeņradim var būt nozīme sezonālās elektroenerģijas uzkrāšanā.

2.2. Energosistēmas apgādes drošība, lēmumi par ražošanu un atrašanās vietu un līdz ar to arī darbavietas ir atkarīgas no ražošanas un sadales sekmīgas palielināšanas Eiropā. Šajā saistībā EESK atsaucas arī uz savu atzinumu par Eiropas Ūdeņraža banku.

2.3. Ūdeņraža plašākai izmantošanai ir daudz neskaidrību gan piedāvājuma, gan pieprasījuma pusē. Šīs neskaidrības ir savstarpēji atkarīgas, un tās pastāv ne tikai Eiropas Savienībā, bet arī visā pasaulē. Līdz 2050. gadam pasaulē uzstādītā elektrolīzes jauda būs jāpalielina līdz 6 000–8 000 reižu salīdzinājumā ar pašreizējo uzstādīto jaudu, savukārt atjaunīgās elektroenerģijas ražošanas jaudai būs jāpalielinās desmitkārt.

2.4. Ūdeņraža imports rada arī jautājumus par iespēju novērst atkarību no atsevišķām trešām valstīm un par darba un ražošanas apstākļiem, kā arī ietekmi uz enerģētisko drošību šajās valstīs.

2.5. Reģioni ar vislielāko ūdeņraža ražošanas potenciālu atšķiras no reģioniem ar vislielāko ūdeņraža pieprasījumu. Tādējādi gan ūdeņraža piedāvājums (tostarp imports), gan pieprasījums pēc ūdeņraža ir ļoti atkarīgi no nākotnes ūdeņraža infrastruktūras. Eiropas Savienībā dominē transports pa ūdeņraža tīkliem, un tas var ietvert esošo gāzes cauruļvadu pārveidošanu ūdeņraža transportēšanai vai jaunu cauruļvadu būvniecību. EESK atzinumā TEN/823 ir norādījusi uz pārrobežu enerģētikas infrastruktūras nozīmi. Turklāt piedāvājums un pieprasījums var atšķirties ražošanas laika un izmantošanas laika ziņā. Tāpēc ūdeņraža infrastruktūras izveidē būtu jāiekļauj arī krātuvju izveide.

2.6. Enerģētikas infrastruktūru pašlaik bieži finansē no lietošanas maksām. Saskaņā ar trialoga vienošanos par iekšējā gāzes tirgus tiesību aktu kopumu ([2]) tas attieksies arī uz turpmākiem ūdeņraža tīkliem: ieguldījumu, ekspluatācijas un uzturēšanas izmaksas segs tīkla lietotāji. Tādējādi, ja šāds finansējuma veids ir pareizi izstrādāts, tā priekšrocība meklējama apstāklī, ka tas atspoguļo faktisko izmantošanu.

2.7. Tomēr pastāv problēmas ar ūdeņraža tīklu finansēšanas izmaksu sadalījumu laika gaitā. Sākotnēji neliels lietotāju skaits saskarsies ar augstām izmaksām, kas nenodrošina labvēlīgus apstākļus ūdeņraža ražošanas un izmantošanas izvēršanai.

2.8. Turklāt ieguldījumi zaļajā pārveidē, piemēram, ieguldījumi energoinfrastruktūrā vai elektrolīzeros, pašlaik saskaras ar sarežģītiem apstākļiem. Tā kā centrālās bankas, reaģējot uz inflācijas pieaugumu, ir palielinājušas procentu likmes, ir pieaugušas kapitāla izmaksas.

2.9. Jaunākajā ziņojumā Eiropas Revīzijas palāta norāda ([3]), ka Eiropas Komisijas mērķi attiecībā uz atjaunīgā ūdeņraža ražošanu un izmantošanu līdz 2030. gadam ir pārāk vērienīgi. Revidenti aicina Komisiju atjaunināt savu ūdeņraža stratēģiju un it īpaši pieņemt stratēģiskus lēmumus par turpmāko virzību pēc reālās situācijas pārbaudes, neradot jaunas stratēģiskās atkarības, izstrādāt ES ceļvedi un uzraudzīt progresu, iegūt ticamus datus par valstu finansējumu un attiecīgi novērtēt ES finansēšanas shēmu atbilstību, uzraudzīt apstiprināšanas procedūras dalībvalstīs un pieņemt skaidru lēmumu par atbalsta un koordinācijas pasākumiem ar ūdeņraža nozari un tās labā. EESK atzinīgi vērtē šo ziņojumu un uzskata, ka tas apstiprina tās apsvērumus par ūdeņraža tirgus izveidi. Ir jāstiprina visa vērtības ķēde, un ir jānodrošina nepieciešamie ieguldījumi. Turklāt ūdeņradim ir jāpiešķir prioritāte tajās nozarēs, kurās tas ir vissteidzamāk nepieciešams, jo nebūs pieejams tik daudz ūdeņraža, kā to Komisija sākotnēji paredzēja.

3. **Vispārīgas piezīmes**

3.1. EESK uzskata, ka ūdeņraža ātrai izvēršanai ir ļoti būtiska nozīme. Lai šī izvēršana būtu iespējama, ir jāpaplašina elektrolīzeru ražošana, jāattīsta nepieciešamā tīrās elektroenerģijas ražošana, jāizveido pienācīga infrastruktūra un jānodrošina taisnīga saistīto izmaksu sadale un efektīvs finanšu resursu, kā arī paša ūdeņraža izmantojums.

3.2. Ierobežotā pieejamība un jau esošās būtiskās problēmas, kas saistītas ar piedāvājuma, pieprasījuma un infrastruktūras izveidi, nozīmē, ka būs vajadzīga izmaksu un resursu ziņā efektīva pieeja. Tas nozīmē, ka ūdeņraža izmantošana vispirms ir jāorientē uz jomām, kuras ir grūti elektrificēt.

3.3. Lai sasniegtu klimata mērķus, EESK uzskata, ka izmantotajam ūdeņradim galvenokārt vajadzētu būt atjaunīgajam, kā noteikts Komisijas Deleģētajā regulā (ES) 2023/1184 un ūdeņraža un dekarbonizēta gāzes tirgus paketē. Vienlaikus EESK atzīst, ka pārejas posmā būs nepieciešams izmantot citus mazoglekļa ūdeņraža ražošanas procesu veidus, jo ūdeņraža pieprasījums, visticamāk, pārsniegs piedāvājumu šajā pārejas posmā. Tāpēc EESK mudina novērtēt publisko finansējumu citiem ražošanas procesiem ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni. Jebkurā gadījumā publiskais finansējums būtu jāpiešķir tikai tādiem ražošanas procesiem, kuru kopējā emisiju intensitāte (tostarp netiešās emisijas) ir salīdzināma ar atjaunīgā ūdeņraža ražošanu. Tā kā ūdeņraža pieprasījumu nākotnē daļēji apmierinās imports, prioritāte attiecībā uz atjaunīgo ūdeņradi ir jāattiecina arī uz importēto ūdeņradi.

3.4. EESK uzskata, ka, importējot ūdeņradi un slēdzot šim nolūkam nepieciešamos nolīgumus ar trešām valstīm, ir jāievēro Eiropas vērtības. Ir jāgarantē taisnīgi un droši darba apstākļi uz vietas un darba, sociālo un arodbiedrību tiesību ievērošana. Turklāt jāņem vērā ģeogrāfiskā realitāte (piemēram, valsts ražošanas un eksporta spējas un jauda) un Eiropas stratēģiskās autonomijas mērķi.

([2]) Skatīt provizorisko vienošanos par Iekšējā gāzes tirgus regulu un provizorisko vienošanos par Iekšējā gāzes tirgus direktīvu.

([3]) *ES rūpniecības politika atjaunīgā ūdeņraža jomā: tiesiskais regulējums lielākoties ir pieņemts – laiks noskaidrot reālo situāciju*, Eiropas Revīzijas palātas īpašais ziņojums, 2024. gada novembris.

3.5. Viens no veidiem, kā panākt klimata, vides un darba ņēmēju aizsardzības standartu ievērošanu attiecībā uz ūdeņradi, varētu būt īpaši sociālekoloģiski ūdeņraža izcelsmes apliecinājumi. Ir svarīgi, lai šādi apliecinājumi ietvertu obligātas prasības nolūkā izvairīties no ļaunprātīgas izmantošanas un nodrošināt, ka ūdeņradis, kas tiek sertificēts kā atjaunīgs, faktiski atbilst sociālajiem un ekoloģiskajiem kritērijiem, kas vēl ir jādefinē. Lai gan *RED* III tagad ir ietverti skaidri noteikumi par atjaunīgā ūdeņraža klasifikāciju, importa procedūra joprojām nav skaidra. EESK uzskata, ka ir svarīgi, lai izcelsmes apliecinājumi atspoguļotu atjaunīgās elektroenerģijas faktisko izmantojumu ūdeņraža ražošanā, lai elektroenerģijas ražošana un ūdeņraža ražošana notiktu fiziski un laikā tuvu un lai netiktu izstumtas citas atjaunīgās elektroenerģijas izmantošanas jomas. EESK uzskata, ka Eiropas Savienībai, cik vien iespējams, būtu jāuzņemas vadošā loma, pieņemot skaidrus un vienotus noteikumus, lai kļūtu par pasaules mēroga līderi. Centrālai ES struktūrai sertifikācijas un verifikācijas shēmas ir jāizmanto arī importa mērķiem, un tās nedrīkst aizstāt ar uzņēmumu dalību brīvprātīgās sertifikācijas shēmās.

3.6. Ūdeņradim būs svarīga nozīme arī turpmākas elektroenerģijas sistēmas stabilizācijā. Atkarībā no laikapstākļiem un gadalaika atjaunīgās elektroenerģijas ražošana bieži vien rada elektroenerģijas pārpalikumu, tomēr šādos gadījumos ūdeņradi var izmantot uzkrāšanai. Turklāt, kā norādīts atzinumā TEN/827, ūdeņraža ražošanu var izmantot arī elektroenerģijas tīkla stabilizēšanai. Tas var mazināt vajadzību paplašināt elektroenerģijas tīklu un samazināt paplašināšanas izmaksas.

3.7. Esošās gāzes tīkla infrastruktūras pārveide un ūdeņraža infrastruktūras paplašināšana rada ievērojamas ieguldījumu izmaksas. Lai samazinātu ekonomiskās izmaksas, ir jāizmanto izmaksu un resursu ziņā efektīva pieeja. Tam būs vajadzīga pārdomāta un integrēta plānošana, tostarp pārrobežu kontekstā (sk. atzinumu TEN/823); šāda plānošana būtu jākoordinē ar citiem attiecīgajiem stratēģiskajiem plāniem, piemēram, rūpniecības dekarbonizācijas stratēģijām un uz enerģētiku orientētu pilsētu plānošanu, un tai vienmēr būtu jāveic izmaksu un ieguvumu novērtējums.

3.8. Lai palielinātu atbalstu ūdeņraža infrastruktūras, tostarp elektrolīzeru, izveidei un ražošanas jaudas palielināšanai, EESK uzsver efektīvas iedzīvotāju līdzdalības nozīmi, kā norādīts atzinumā TEN/827.

3.9. Tāpat kā elektroenerģijas un gāzes tīkli, arī ūdeņraža tīkli veido dabisku monopolu, tīkla operatoriem dodot monopolvaru, kas tiem ļautu noteikt pārmērīgas lietotāja maksas. Tāpēc ir vajadzīgs regulējums, kurš nodrošinātu augstu piegādes drošības līmeni un pienācīgu kompensāciju tīklu operatoriem, kas ļauj veikt nepieciešamo ieguldījumu infrastruktūrā, vienlaikus veicinot visas energosistēmas vidisko ilgtspēju. Turklāt regulējumam ir jāaizsargā tīkla lietotāji no pārmērīgām maksām un jāgādā, lai tīkla operatoru darbības ir izmaksu ziņā efektīvas, tādējādi nodrošinot pieejamību cenas ziņā, kā to nesen atkārtoti uzsvēra Eiropas Revīzijas palāta ([4]).

3.10. Ja ūdeņraža tīklus nākotnē ekspluatēs uzņēmumi, kas jau ekspluatē gāzes tīklus, tas varētu nodrošināt lietderīgu sinerģiju ar nosacījumu, ka būs pieejamas speciālās zināšanas un atbilstoši kvalificēti darbinieki. Tomēr tas nozīmē, ka esošajiem darbiniekiem būs jāsaņem atbilstīga apmācība un darbaspēks būs jāsaglabā, piedāvājot labus darba apstākļus. Piemēram, ir vajadzīgs, lai tīkla operatoriem būtu saistoši parastie koplīgumi (sk. atzinumu TEN/827). Turklāt, lai atrastu kvalificētu darbaspēku, ir jānodrošina pievilcīgi un kvalitatīvi darba apstākļi. To varētu panākt, ieviešot pasākumus, kuru mērķis ir uzlabot dzimumu līdztiesību, kvalitātes nodrošināšanas pasākumus attiecībā uz drošību un veselības aizsardzību, darba noteikumu izpildi un darba ņēmēju padomju izveidi. To būtiski veicina ES sociālais dialogs, ko cenšas stiprināt ar Višesas deklarāciju. Sociālās partnerības pasākumi stiprina ekonomiku un sociālo kohēziju. Tāpēc EESK aicina rīkot efektīvu un jēgpilnu sociālo dialogu gāzes nozarē Eiropas un valstu līmenī.

([4]) *ES gāzes piegādē joprojām ir noplūdes*, ERP ziņas, 2024. gada 24. jūnijs.

3.11. Tomēr līdztekus sinerģijas sniegtajām priekšrocībām šī divējādā darbība var izraisīt šķērssubsidēšanu, ja ekspluatācijas un apkalpošanas izmaksas tiek šķērsfinansētas, izmantojot gāzes tīkla finansējumu. Iekšējā gāzes tirgus regulas trialoga projekts konkrētos apstākļos pieļautu šādu šķērssubsidēšanu. Tas ir problemātiski, jo ūdeņraža infrastruktūras lietotāju grupas atšķiras no gāzes infrastruktūras lietotāju grupām: mazie uzņēmumi un mājsaimniecības nākotnē neizmantos ūdeņradi, tomēr, ja notiks šķērssubsidēšana, viņi piedalīsies ūdeņraža infrastruktūras izmaksu segšanā. Turpmākajos gados gāzes tīklu lietotājiem jebkurā gadījumā pieaugs tīkla maksa, jo gāzes tīklu samazināšana un pakāpeniska gāzes izmantošanas pārtraukšana nozīmēs, ka gāzes tīklu infrastruktūras izmaksas būs jāsedz arvien mazākam lietotāju skaitam. Šī tendence, kas ir satraucoša arī no patērētāju tiesību aizsardzības viedokļa, ir īpaši problemātiska lietotājiem, kuri saskaras ar gāzes izmantošanas pārtraukšanas šķēršļiem (piemēram, īrniekiem vai mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem, kas nevar atļauties nomainīt apkures sistēmu). Tāpēc ir svarīgi pēc iespējas piemērot principu "lietotājs maksā" un tādējādi nodrošināt, ka ūdeņraža infrastruktūru galvenokārt finansē minētās infrastruktūras lietotāji. Tam būs vajadzīgs stingri regulatīvi nošķirt pamatlīdzekļus.

3.12. Princips "lietotājs maksā" nozīmē arī to, ka infrastruktūra būtu jāfinansē ne tikai patērētājiem, bet arī tiem, kas gāzes ievada tīklā, jo pašreizējā ūdeņraža izvēršanas posmā ir skaidrs, ka no infrastruktūras ir atkarīgi gan ūdeņraža piegādātāji, gan patērētāji. EESK uzskata, ka ļoti nevienlīdzīgā elektrotīkla izmaksu sadale starp piegādātājiem un patērētājiem visā ES būtu jāuzskata par negatīvu piemēru, kā norādīts atzinumā TEN/823 un atzinumā TEN/827. Tāpēc tīkla izmantošanas maksa ir jāpiemēro ne tikai gāzes izvadei, bet arī ievadei, ņemot vērā bilanci, kas atbilst principam "lietotājs maksā".

3.13. Daļa no visaptveroša risinājuma, kas var palīdzēt laika gaitā sadalīt tīkla izmaksas, var būt arī (daļējs) sākotnējais finansējums no nodokļu ieņēmumiem, it īpaši ūdeņraža infrastruktūras izvēršanas agrīnajos posmos. Šāds atbalsts varētu atspoguļot ūdeņraža infrastruktūras paplašināšanas vispārējās ekonomiskās intereses. Tomēr ir svarīgi, lai šāds finansējums būtu atbilstošā līmenī, pamatojoties uz izmaksu un ieguvumu apsvērumiem, un lai lielā mērā tiktu saglabāts princips "lietotājs maksā". Būtu jāizvairās no finanšu instrumentiem, kas rada pārmērīgu risku publiskajam sektoram, kamēr peļņa no gāzes tīkla infrastruktūras izmantošanas tiek privatizēta. Publiskais finansējums ir jāpapildina ar ieguldījumu atbilstošu atdevi publiskām iestādēm.

3.14. Enerģētikas pārkārtošanu, tostarp nepieciešamās investīcijas ūdeņraža nozarē, palēnina kapitāla izmaksu straujais pieaugums augstāku procentu likmju dēļ. Eiropas Centrālajai bankai (ECB) ir iespējas iejaukties šajā jomā, jo atbalsta sniegšana enerģētikas pārkārtošanai eurozonā un visā Eiropas Savienībā atbilst ECB pilnvarām. Ar zaļo diferencēto aizdevumu shēmu ECB rīcībā ir potenciāli efektīvs instruments, lai veicinātu enerģētikas pārkārtošanu un sasniegtu savu galveno mērķi — cenu stabilitāti. Šo instrumentu var izmantot kā iepriekš veiksmīgā instrumenta "Ilgāka termiņa refinansēšanas mērķoperācija" (*TLTRO*) ([5]) zaļāku versiju, kā to ierosinājis centrālo banku *NGFS* tīkls un kā apsvērts ECB stratēģijas pārskatā. Šis instruments ļauj ECB piedāvāt bankām – kas ir galvenais aizdevumu kanāls Eiropā – ilgtermiņa finansējumu ar pievilcīgiem nosacījumiem un tādējādi stimulēt banku aizdevumus atbilstoši reālās ekonomikas vajadzībām. Tāpēc EESK mudina ECB censties izstrādāt zaļu *TLTRO* instrumentu, lai atbalstītu enerģētikas pārkārtošanu, neskarot galveno mērķi — cenu stabilitāti.

3.15. Ņemot vērā to, ka ūdeņraža tīklu regulējumam un finansēšanai ir būtiska ietekme pārdalīšanas un makroekonomikas ziņā, attiecīgās ieinteresētās personas ir jāiesaista demokrātiskā procesā, lai definētu šo regulējumu un finansējumu. Tā kā gāzes tīkli bieži vien tiks pārveidoti par ūdeņraža tīkliem, ir jāiesaista gāzes tīklu izmantotāju, piemēram, sociālo partneru, pārstāvji. Lielāks uzsvars uz tīkla kodeksiem, kā tas tika apspriests saistībā ar iekšējā gāzes tirgus tiesību aktu kopumu, būtu jāvērtē kritiski, jo tas nepietiekami iesaista attiecīgās ieinteresētās personas un tīkla operatoriem un Komisijai piešķir pārmērīgas lēmumu pieņemšanas pilnvaras. Pašreizējais process, ko piemēro dabasgāzes nozarē, būtu jānosaka arī ūdeņraža nozarei. To var panākt, pilnvarojot valstu energoregulatīvās iestādes pārraudzīt jauno ūdeņraža tirgu un pārskatīt ūdeņraža tarifus no tiešo patērētāju interešu viedokļa.

([5]) *Targeting a sustainable recovery with Green TLTROs: Green, Targeted and Long-Term Refinancing Operations*, Jens van 't Klooster un Rens van Tilburg, *Positive Money Europe & Sustainable Finance Lab*, 2020. gada septembris.

3.16. EESK uzskata, ka ir svarīgi, lai ūdeņraža infrastruktūras attīstības finansiālais slogs tiktu līdzsvarots reģionālajā līmenī. Tādēļ, pirmkārt, ir svarīgi, lai tranzīta aģenti segtu atbilstošu daļu no cauruļvadu infrastruktūras izmaksām. Turklāt cauruļvadi, kas ir visas Eiropas interesēs, būtu vismaz daļēji jāfinansē no kopējiem finanšu resursiem. Tāpēc būtu jāpaplašina atbalsts, ko pašlaik sniedz, izmantojot sarakstu ar kopīgu interešu projektiem. Turklāt finansējums būtu jādara pieejams projekta izstrādes agrīnā posmā, lai palielinātu iespējas piesaistīt uz tirgu balstītu finansējumu. Šajā ziņā ir jāievēro sociāli ekoloģiskie apstākļi. Papildus nepieciešamībai ievērot ilgtspējas kritērijus EESK norāda uz 3.9. punktā minētajām piezīmēm.

Briselē, 2024. gada 18. septembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Oliver RÖPKE